

Popularizační sdělení

PSY117 STATICKÁ ANALÝZA DAT

Jaroslav Malena

414717, FSS PS1

Datum odevzdání: 1.5.2013

Fakulta sociálních studií MU, 2012/2013

Fluency and the detection of misleading questions: low processing fluency attenuates the Moses illusion

Hyunjin Song and Norbert Schwarz

University of Michigan

Za jakých podmínek jsou snadněji rozlišitelné zkomoleniny ve větách a textech? Na tuto otázku se H. Song a N. Schwarz pokouší odpovědět ve svém výzkumu zkoumající tzv. Mojžíšovu iluzi (ang. the Moses illusion), což je fenomén, při kterém lidé čtoucí nějaký text nerozeznají některou nepřesnost, nejasnost nebo zkomoleninu v daném textu. Poprvé na tento fenomén přišli Erickson a Mattson v roce 1981 při zkoumání kolik lidí se nechá nachytat na následující větu: „Kolik zvířat každému druhu vzal Mojžíš na svou archu?“. Většina lidí na tuto otázku odpoví právě „dvě“ a to i přestože ví, že to byl Noe, a ne Mojžíš kdo byl postavou v tomto biblickém příběhu. Mohlo by to být proto, že i když lidé odhalí chybu v textu, prostě si řeknou že autoři otázky to jistě mysleli právě taky tak. Ovšem další výzkumy ukázaly, že i když byly lidé na chybu v textu upozorněni, Mojžíšově iluzi podléhali tak jako tak. Podle nynějších teorií je větší šance této iluzi podlehnout pokud sémantický překryv obou slov nabízí určitou shodu. Mojžíš i Noe jsou oba biblické postavy, nějak spojené s vodou, a proto je snazší v tomto případě udělat chybu. Pokud by však ve větě byl místo Mojžíše třeba Paroubek, iluzi by asi mnoho lidí nepodlehlo. Song a Schwarz ve svém výzkumu pokračují za hranice této teorie a zkoumají vliv plynulosti zpracování textu na odhalování zkomolenin v textech používání různých fontů písma – pokud je použitý font, který je náročnější na čtení, lidé se na text více zaměří a snadněji chybu odhalí.

Autoři článku svou studii rozdělili do dvou experimentů. V prvním z nich 32 zkoumaných osob odpovídala na dvě otázky buď ve snadno nebo těžce čitelném fontu. První z nich byla věta o Švýcarsku bez nepřesnosti a druhá byla právě Mojžíšova věta. Zkoumané osoby byly instruktovány, aby v případě, že na otázku nešlo odpovědět nebo odpověď neznali napsali právě „nelze říct“ nebo „nevím“. U Mojžíšovy věty právě 88% osob odpovědělo „dvě“ když byla otázka snadno čitelná a jen 53% odpovědělo stejně u těžce čitelné otázky, kde 40% odpovědělo „nelze říct“. U otázky o Švýcarsku správně odpovědělo 88% u snadno čitelné otázky, a jen 53% u špatně čitelné otázky. Ve výsledku tedy horší plynulost zpracování textu vyvolaná hůře čitelným fontem zlepšila výsledky u zkomolené otázky a zhoršila je u otázky bez chyby.

Ve druhém experimentu byla pouze věta s Mojžíšem nahrazena jiným biblickým příběhem. Experiment probíhal stejně jako ten první a jeho výsledky dále potvrdily hypotézu autorů – u zkomolené věty se při špatně čitelném fontu méně podléhalo Mojžíšově efektu a u nezkomolené věty hůře čitelný text opět snížil procenta správných odpovědí.

Zásadním zjištěním tedy bylo, že větší plynulost zpracování textu způsobuje větší míru přijímání textu jako pravdivého a větší důvěru ve vlastní názor na daný text. Lidé tak u odpovídání na snadno zpracovatelné otázky často použijí první odpověď, která je napadne. U těžce zpracovatelné otázky však méně věří svému instinktu, textu věnují větší pozornost a aktivuje se větší systematickosti při zpracovávání odpovědi na otázku. U zkomolených otázek tedy větší plynulost znamená větší šanci na chybnou odpověď, a u nezkomolených otázek to je naopak.

Zdroj:

Song, H., Schwarz, N.(2008) *Fluency and the detection of misleading questions: low processing fluency attenuates the moles illusion*. Social Cognition, Vol. 26, No. 6, 791-799

Čte se to hezky. Jsme rád, že jste se článkem s porozuměním prokousal. Že bych tu ale viděl nějaké stopy půl roku studia statistiky, to ne. Necháváte procenta, aby mluvila za vás. Spolu s gramatickými chybami ve mně text zanechává celkově spíše špatný dojem. Nicméně přijímám.

SJ